

Kulttuuritehtävän toteutus Uudenmaan liitossa

Maakuntahallitus 19.08.2024 § 102
401/07.00.04.00.02/2024

Tiivistelmä

Uudenmaan liitto selvitti vuosina 2023–2024 omia tehtäviään ja rooliansa kulttuuritehtävän toteutuksessa maakunnan alueella. Selvitysten ja pilotointien pohjalta maakuntahallitukselle esitetään ehdotus kulttuuri- ja luovien alojen tehtävän toteuttamisesta Uudenmaan liitossa.

Selostus

Aluekehittämislain (756/2021 17§ kohta 8) mukaisesti maakuntien liittojen tehtävä on edistää kulttuuria osana maakunnallista strategiatyötä sekä maakunnallista identiteettiä ja asukkaiden osallistumista maakunnan kehittämiseen.

Uusimaa on Suomen luovien alojen veturi, jolle luovat alat ovat tärkeä elinvoimatekijä ja kasvualue. Maakunnan osuus kulttuuri- ja luovien alojen kokonaan tuotoksesta 72,1 % (10 mrd € vuonna 2021). Ala työllistää Uudellamaalla suoraan noin 50 000 henkilöä ja yli puolet Suomen taiteilijoista (63%) ja kulttuurisektorilla työskentelevistä asuu ja työskentelee täällä. Uusimaa on Suomen luovien ja innovatiivisten maakunta, jonka tavoitteena on olla Euroopan innovatiivisin alue. Kulttuurin ja luovien alojen tehtävän toteutus Uudenmaan liitossa vaikuttaa paitsi alan tilanteeseen ja toimintamahdollisuuksiin Uudellamaalla, myös kansallisesti. Alueella toimii pääosa kulttuurin kansallisista instituutioista (esim museot), organisaatioista, yliopistoista ja ammattikorkeakouluista.

Kulttuuri on osa maakunnan veto-, pito- ja elinvoimaa ja panostukset siihen ovat investointeja kestävään tulevaisuuteen, työllisyyteen ja asukkaiden hyvinvointiin. Uudellamaalla asuu kolmannes kaikista suomalaisista. Kulttuuri on tärkeä osa alueen kokonaisturvallisuutta. Kulttuurin avulla voimme vähentää segregatiota, lisätä asukkaiden hyvinvointia, viihtyvyyttä ja osallisuutta. Kulttuuri on tehokas tapa kehittää asuinympäristöjä, synnyttää yhdistäviä elämyksiä ja luoda merkityksellistä arkea.

Uudenmaan liiton roolit kulttuuri- ja luovien alojen työssä

Kulttuurin rooli ja tehtävät nousevat Uusimaa-ohjelmasta ja sen painopisteistä (Ympäristöviisas Uusimaa, Menestyvä Uusimaa ja Onnellisten Uusimaa). Kaikki Uudenmaan liitossa tehtävä työ kulttuurissa ja luovilla aloilla toteuttaa Uusimaa-ohjelman strategisia tavoitteita ja on sitä kautta perusteltavissa.

Uudenmaan liitolle on kulttuurissa ja luovilla aloilla tunnistettu neljä roolia; edunvalvoja, yhdistäjä, mahdollistaja ja alueen strateginen kehittäjä.

1. Edunvalvoja

Uudenmaan liitto valvoo alueen kuntien, asukkaiden ja alan toimijoiden etua kotimaassa ja jatkossa enenevässä määrin yhteistyössä alueen toimijoiden kanssa myös EU-tasolla. Esimerkkejä:

- **KUPO-selonteko;** Opetus ja kulttuuriministeriö toteuttaa kulttuuripoliittisen (KUPO) selonteon kevään 2024 aikana. Uudenmaan

liitto osallistuu työhön omalla vastualueellaan edunvalvonnan sekä laajemmin alan edistämisen näkökulmista.

- **Maakuntien kulttuurivastaavien verkosto:** Maakuntaliittojen kulttuurivastaavat tiivistävät yhteistyötä alan edistämiseksi. Verkosto kokoontuu normaalisti neljä kertaa vuodessa, mutta nyt kalenteriin lisätään yhteisiä työpajapäiviä, joiden tarkoituksena on koota yhteistä tietopankkia vahvistamaan kulttuurin asemaa alueilla ja valtakunnallisessa päätöksenteossa. Ryhmän edustus valmisteli maakuntajohtajien yhteisen kannanoton KUPO-selontekoon.
- **Kehittämisrahoitusyhteistyö:** Uudenmaan liitto on yhdessä muiden Etelä-Suomen maakuntaliittojen kanssa lähestynyt keskeisiä kulttuuria rahoittavia säätiöitä tarkoituksenaan kehittää uusia yhteistyömuotoja kulttuurin resurssien ja saavutettavuuden lisäämiseksi alueillamme.

2. Yhdistäjä

Uudenmaan liitto yhdistää kuntia, hyvinvointialueita ja luovan alan ammattilaisia, organisaatioita, yrityksiä, oppilaitoksia ja maakunnassa toimivia kansallisia instituutioita yhteistyöhön. Uudenmaan liitto on toimijana ”neutraali”, meillä on mahdollisuus kutsua yhteen toimijoita, jotka eivät kenties muuten tekisi yhteistyötä. Tunnistamme yhdistäviä intressejä, rakennamme ja kehitämme verkostoja edunvalvontaan, hankkeisiin ja aluekeittämiseen liittyen. Esimerkkejä verkostoista ja tapahtumista, joissa liitolla on tärkeä yhdistäjärooli:

- **Uusimaa-päivä;** Uusimaa-päivä tulee olemaan toinen Uudenmaan liiton järjestämistä vuosittaisista päätapahtumista. Uusimaa-päivän tarkoituksena on kasvattaa kulttuurin yhdenvertaista saavutettavuutta, lisätä osallisuutta ja vahvistaa alueella asuvien yhteenkuuluvuuden tunnetta jaettujen kulttuurielämysten kautta. Uusimaa-päivän juhlan järjestämisvuoro on kiertävä, tänä vuonna juhla järjestettiin Lohjalla ja vuonna 2025 vuorossa on Vantaa.
- **Uudenmaan kulttuuripalkinto**
2025 alkaen Uusimaa-palkinnosta tulee Uudenmaan kulttuuripalkinto. 5000 € jaetaan vuosittain Uusimaa-päivän juhlassa Uudenmaan kunnalle tai kaupungille yhdessä toisen kunnan tai muun toimijan / toimijoiden kanssa toteutetusta korkeatasoisesta ja kiinnostavasta kulttuurisisällöstä. Uudenmaan kulttuuripalkinnon avulla halutaan nostaa esiin kuntien toteuttamien kulttuuripalvelujen laatua, tarvetta ja merkitystä. Palkinnosta päättää Uudenmaan joka toinen vuosi nimettävä kulttuuripalkintoraati kuntien ehdotusten pohjalta.
- **Uudenmaan kulttuurifoorumi**
Uudenmaan liitto aloittaa vuosittaisen Uudenmaan kulttuurifoorumi - tapahtuman (UKF) järjestämisen, ensimmäinen UKF-tapahtuma järjestetään Musiikkitalolla H 24.9.2024. Tapahtuma kokoaa kulttuurin, taiteen ja luovien alojen ammattilaiset, koulutuksen järjestäjät ja alueen kunnat yhteen vuosittain keskustelemaan ja kehittämään alaa. Tapahtumassa Uudenmaan kulttuurialaa peilataan kansainvälisiin verokkialueisiin, rakennetaan uusia yhteistyöverkostoja ja kehitetään uusia toimintatapoja vastaamaan ajassa esiin nouseviin, yhteisiin haasteisiin. Toteutus yhteistyössä Taiteen edistämiskeskuksen, Helsingin kaupungin, Uudenmaan kuntien ja Taideyliopiston kanssa.

Keskeisiä yhteistyökumppaneita ovat lisäksi mm. kuntien kulttuuritoiminnan kehittäjäverkosto, Taiteen edistämiskeskus, Museovirasto, Opetus- ja

3. Mahdollistaja

Omistajakunnat toivovat Uudenmaan liitolta lisää hankeyhteistyötä, tietoa rahoitusmahdollisuuksista ja apua ja tukea kansallisen ja EU-rahoituksen hakemiseen. Esimerkkejä:

- **Uudenmaan kulttuurimarkkinat -hanke**

Uudenmaan liitto toteuttaa OKM:n rahoittaman kuntien kulttuuritoiminnan kehittämistehtävää vuosina 2024-2025 yhteistyössä kuntien kanssa, ja järjestää Uudenmaan kulttuurimarkkinat -tapahtuman syksyllä 2024 ja -25. Tavoitteena on vahvistaa kulttuurin yhdenvertaista saatavuutta alueella ja lisätä taiteilijoiden ja luovan alan freelancereiden työllistymistä. Kaikki alueen 26 kuntaa saavat käyttöönsä ostorahan, jolla hankkivat kuntaan valitsemaansa sisältöä Kulttuurimarkkinat-tapahtumista. Kulttuurimarkkinat-tapahtumiin kutsutaan mukaan myös hyvinvointialueet, TE-alueet, taiteilijajärjestöt ja luovien alojen yrittäjät. Hankkeen toteutusaika on 1.12.2023-31.12.2025.

- **Kulttuuripankki**

Uudenmaan liitto osallistuu Kulttuuripankki-toimintamallin alueelliseen kehittämiseen ja laajentamiseen valtakunnalliseksi. Kulttuuripankin avulla on tarkoitus lisätä taiteilijoiden ja muiden luovien alojen freelancereiden ja yrittäjien työllisyyttä Uudenmaan alueella. Tämä on paitsi alueellisesti, mutta myös kansallisesti merkittävä avaus, koska yli puolet maamme taiteilijoista asuu ja työskentelee maakunnassamme. Hanketta koordinoi Uudenmaan osalta Espoo. Hankkeen toteutusta tukevat Helsinki, Vantaa ja Uudenmaan liitto.

4. Alueen strateginen kehittäjä

Uudenmaan liitto edistää kulttuuria ja luovia aloja osana omaa lakisääteistä aluekehittämistehtäväänsä.

- **Uudenmaan kulttuuriasiantuntijaryhmä (ULKAS):** ryhmässä on edustaja kaikista alueen kunnista, hyvinvointialueista, aluehallinnosta: Taiteen edistämiskeskuksesta, AVI:sta, ELY:stä, sekä erikseen kutsuttavista toimijoista, joista parhaillaan mukana Kulttuuria yhteistuumin -hanke Espoosta ja kolmannen sektorin edustaja Taiteen Sulattamo.
- **Ohjelmatyö:** Uusimaa-ohjelma tulee jatkossa sisältämään myös kulttuurin ja luovat alat. 2025 laaditaan Uudenmaan kulttuuri- ja luovan alan kehitystä ja kestäväää kasvua tukeva toimenpideohjelma yhdessä kuntien ja alueen keskeisten kulttuurin ja luovien muiden toimijoiden kanssa ohjelmakaudelle 2026–30.

Toiminnan vaikuttavuuden seurantamittareita

- Uudenmaan rooli kulttuurin ja luovien alojen kansallisena veturina tunnetaan ja ymmärretään.
- Luovien alojen kasvupotentiaali ja aineettoman arvonluonnin mahdollisuudet tunnistetaan.
- Kuntien mahdollisuudet tuottaa laadukkaita ja saavutettavia kulttuuripalveluja vahvistuvat ja yhteistyö lisääntyy.

- Uudellamaalla asuvien hyvinvointi ja osallisuus kulttuuriin lisääntyvät.

Asian tausta

Aluekehittämislain (756/2021) mukaisesti maakuntien liittojen tehtävänä on edistää kulttuuria osana maakunnallista strategiatyötä sekä maakunnallista identiteettiä ja asukkaiden osallistumista maakunnan kehittämiseen.

Uudenmaan liitossa kulturityötä on hoitanut nimetty asiantuntija 1980-luvulta saakka. Edellisen eläköidyttyä tilalle palkattiin kevästä 2023 alkaen määräaikainen selvityshenkilö. Selvityshenkilön tehtävänä on olemassa olevien operatiivisten kulttuurisektorin tehtävien (mm. ULKAS, Uusimaa-palkinto) lisäksi laatia avainsidosryhmiä ja johtoa konsultoiden liiton johdolle ytimekäs ja selkeä ehdotus Uudenmaan liiton roolista aluekehittämislain mukaisen kulttuuritehtävän hoitamisesta ja sen mukaisesta organisoitumisesta, sekä vastata sen toimeenpanon pilotoinnista.

Uudenmaan liitto toteuttaa vuoden 2024 aikana useita kulttuurin alalla Uusimaa-ohjelman strategisia kärkiä tukevia uusia avauksia. Toimenpiteiden tarkoituksena on lisätä alueen elinvoimaa, asukkaiden hyvinvointia ja työllisyyttä, vahvistaa osallisuutta ja kulttuurin yhdenvertaista saavutettavuutta, sekä vähentää segregaatiota. ULKAS-ryhmän toimintaa lukuun ottamatta kaikki toimenpiteet ja yhteistyöt on kehitetty selvityshenkilön toimesta.

Päätösesitys:

- Maakuntahallitus päättää merkitä tiedoksi tehdyn selvityksen ja
- hyväksyy selvityksen perustaksi UML:n kulttuuri- ja luovien alojen tehtävän toteuttamiseksi.

Esittelijä:

maakuntajohtaja Tuija Telén

Päätös:

Maakuntahallitus päätti esityksen mukaan.

Lisätiedot:

Vastuujohtaja Eero Venäläinen
Asiantuntija Katriina Rosavaara